

บทที่ 2

ทฤษฎี หลักการ เทคนิคและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของหลักสูตร

คำว่า หลักสูตร ในภาษาอังกฤษ มีใช้ 2 คำ คือ "syllabus" และ "curriculum" คำว่า "syllabus" เป็นภาษาลาตินสมัยกลาง ที่มาจากคำศัพท์ภาษากรีกว่า syllabus ซึ่งมีความหมายว่า "หัวข้อโดยย่อของใจความสำคัญของเนื้อหาสาระหรือหัวข้อโดยย่อของรายวิชาต่างๆ" ส่วนคำว่า Curriculum เป็นภาษาลาตินสมัยใหม่ที่มาจากรากศัพท์ในภาษาลาตินว่า currere แปลว่า "กระบวนวิชา" (course) ดังนั้น คำว่า curriculum จึงหมายถึง "กระบวนวิชาทั้งหมดที่จัดโดยสถาบันการศึกษา" (Morris 1973 อ้างใน ล่งัด อุทรานันท์ 2528 : 4)

คาร์เตอร์ วี กู๊ด (Carter V. Good 1973 : 157) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรเป็น 3 นัยด้วยกันคือ

ความหมายที่ 1 หลักสูตร คือ เนื้อหาวิชาที่จัดไว้เป็นระบบ ให้ผู้เรียนได้ศึกษา เพื่อให้จบชั้นหรือรับประกาศนียบัตรในหมวดวิชาหรือสาขาวิชาใดสาขาหนึ่ง เช่น หลักสูตรสังคมศึกษา หลักสูตรพลานามัย เป็นต้น ความหมายของหลักสูตรนี้ หมายถึง เนื้อหาของรายวิชาหรือวิชาใดวิชาหนึ่ง

ความหมายที่ 2 หลักสูตร คือ โปรแกรมการศึกษาที่ทางโรงเรียนกำหนดให้ผู้เรียนได้เรียน เพื่อรับประกาศนียบัตรต่าง ๆ ตามความหมายนี้ หลักสูตร หมายถึง โปรแกรมการศึกษาที่กำหนดเค้าโครงการเรียน ซึ่งประกอบด้วยรายวิชาต่าง ๆ

ความหมายที่ 3 หลักสูตร คือ กลุ่มของวิชาหรือประสบการณ์ที่กำหนดไว้ให้ผู้เรียนได้เรียนภายใต้การแนะนำของโรงเรียน ตามความหมายนี้ หลักสูตร หมายถึง โปรแกรมการศึกษาที่ประกอบไปด้วย เค้าโครงของเนื้อหาวิชาส่วนหนึ่ง และการจัดประสบการณ์อีกส่วนหนึ่ง

นอกจากนี้ยังมีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ดังนี้

หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ทุกอย่างที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่เหมาะสมในการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบันอย่างมีความสุข (Taba 1962 : 10)

เกลน ฮาสส์ (Glen Hass 1977 : 5) ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร คือ มวลประสัปรการณั้ทั้งหมดที่บุคคลได้รับจากการจัดโปรแกรมการเรียนการสอน อันมีจุดมุ่งหมายที่ สำคัญ คือ ให้บรรลุผลตามเป้าประสงค์และจุดประสงค์เฉพาะต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในขอบเขต เนื้อหาด้ำนทฤษฎีและการวิจัยอันมีรากฐานมาจากการปฏิบัติทั้งในอดีตและปัจจุบัน

ดอลล์ (Doll ; 1978 : 6) ได้นิยามว่า หลักสูตร คือ เนื้อหาและกระบวนการที่เป็น ทางการและไม่ใช่ทางการที่ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้และความเข้าใจ พัฒนาทักษะต่าง ๆ และ เปลี่ยนเจตคติ ความซาบซึ้งและค่านิยมภายใต้การดูแลของโรงเรียน

จรรยา มิสินทร์ (2501 : 90) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง ประสัปรการณั้ของเด็กที่โรง- เรียนมีหน้าที่รับผิดชอบจัดให้ หรือหมายถึงประสัปรการณั้ทั้งหมดที่ทางโรงเรียนต้องรับภาระจัดให้ นักเรียน

ภิญโญ ลำธรร (2516 : 279) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร คือ โครงการการศึกษาที่สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ เพื่อเตรียมนักเรียน เยาวชนของชาติให้ เป็นสมาชิกที่มีประสิทธิภาพของสังคม

กรมวิขาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2522 : 4) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร คือ ข้อกำหนดแผนการเรียนการสอน อันเป็นส่วนรวมของประเทศ เพื่อสู่ความมุ่งหมายตาม แผนการศึกษาแห่งชาติ

หลักสูตรมีความหมาย 4 นัย คือ

1. รายการที่โรงเรียนกำหนดสอนและรวมทั้งวัสดุอื่น ๆ
2. รายวิชาที่จัดสอนให้กับเด็ก
3. รายวิชาที่ทางโรงเรียนจัดสอน
4. การวางแผนจัดประสัปรการณั้การเรียน ซึ่งทางโรงเรียนจัดเสนอแนะขึ้นไว้

(วิชัย วงษ์ใหญ่ 2525 : 12)

ในทัศนะของนักบริหารการศึกษา หลักสูตร หมายถึง โครงการศึกษาที่กำหนดให้นักเรียน เรียนรู้ และพัฒนาตนเองตามแผนการศึกษา หรือโครงการการศึกษาที่โรงเรียนปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุผล ทางการศึกษา ตามแผนการศึกษานั้นเอง (ภิญโญ ลำธรร 2526 : 331)

สันต์ ธรรมบำรุง (2527 : 5) กล่าวว่า หลักสูตร หมายความว่า ความรวมถึง

1. หลักสูตร คือ อนุกรมโครงสร้างของการเรียนอย่างกว้าง ๆ
2. หลักสูตร คือ การกำหนดสาระของหลักสูตรในแง่ต่าง ๆ
3. หลักสูตร คือ โครงสร้างลักษณะเนื้อหาในหลักสูตร
4. หลักสูตร เป็นแนวทางการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน
5. หลักสูตรจะเป็นการประเมินผลว่า ทั้งการเลือกและโครงสร้างใช้ได้หรือไม่
6. หลักสูตร คือ เกณฑ์ประเมินสำหรับการสอน

จากตัวอย่างคำนิยามที่ยกมากล่าวนี้ เป็นเพียงส่วนหนึ่งของคำนิยามที่นักวิชาการทางการศึกษาได้ให้ไว้ และจากการที่คำนิยามมีความหมายแตกต่างกันมากมายนี้เอง สังต์ อุทรานันท์ (2528 : 9-16) จึงได้จัดหมวดหมู่ของคำนิยามทั้งหมด ว่ามีความหมาย 8 แนวทาง คือ

1. หลักสูตร คือ รายวิชาหรือเนื้อหาสาระที่ใช้สอน เช่น หลักสูตร คือ รายการของสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเด็กและเยาวชนจะต้องทำและจะต้องประสบโดยการพัฒนาความสามารถ เพื่อจะทำสิ่งต่าง ๆ ให้ดีและเหมาะสมสำหรับการดำรงชีวิตในวัยผู้ใหญ่
2. หลักสูตร คือ มวลประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดให้แก่เด็ก เช่น หลักสูตรประกอบไปด้วยประสบการณ์ทั้งหมดที่เด็กได้รับภายใต้การแนะนำของครู
3. หลักสูตร คือ กิจกรรมการเรียนการสอน เช่น หลักสูตร คือ กิจกรรมการเรียนการสอนชนิดต่าง ๆ ที่เตรียมการไว้ และจัดให้แก่นักเรียน โดยโรงเรียนหรือระบบโรงเรียน
4. หลักสูตร คือ สิ่งที่สังคมคาดหวังหรือมุ่งหวังจะให้เด็กได้รับ เช่น หลักสูตร คือ การตัดสินใจก่อนที่จะดำเนินการจัดการเรียนการสอน ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการจัดลำดับของเนื้อหาวิชา การเลือกเนื้อหาสาระที่เหมาะสมสำหรับนำมาใช้สอน การเลือกวัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งกฎเกณฑ์ในการจัดกลุ่ม เพื่อให้การสอนเป็นไปอย่างได้ผลมากที่สุด
5. หลักสูตร คือ สื่อกลางหรือวิถีทางที่จะนำเด็กไปสู่จุดหมายปลายทาง เช่น หลักสูตร คือ วิธีการเตรียมเยาวชนให้มีส่วนร่วมในฐานะที่เป็นสมาชิกที่สามารถสร้างผลผลิตให้แก่สังคมของเรา หรือหลักสูตรประกอบด้วยสื่อกลางของการเรียนการสอนที่โรงเรียนจัดขึ้น เพื่อให้โอกาสแก่นักเรียนให้ได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ ซึ่งจะนำไปสู่ผลผลิตทางการเรียนที่พึงปรารถนา
6. หลักสูตร คือ ข้อผูกพันระหว่างนักเรียนกับครู และสิ่งแวดล้อมทางการเรียน เช่น

หลักสูตร คือ ข้อผูกพันของผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อมในแง่ต่าง ๆ ซึ่งถูกเตรียมการไว้ภายใต้ทิศทางของโรงเรียน "ข้อผูกพัน" จะหมายถึง สิ่งที่ผู้เรียนได้พบเห็น สิ่งที่ผู้เรียนจะต้องทำหรือต้องเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้อง สิ่งที่ได้เห็นได้ชัดเจน ได้แก่ ข้อผูกพันที่ผู้เรียนมีไว้กับครู เพื่อนร่วมชั้น หรือบุคคลอื่น ๆ ข้อผูกพันที่มีองค์ประกอบ เช่น วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ ข้อผูกพันที่มีต่อเนื้อหาริษา ความคิด และสัญลักษณ์ต่าง ๆ

7. หลักสูตร คือ กระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน ครู และสิ่งแวดล้อมทางการเรียน เช่น หลักสูตร คือ กระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู และเนื้อหาสาระในส่วนที่เป็นงานทางการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยข้อมูล ทักษะ และค่านิยม เพื่อที่จะนำไปสู่จุดหมายปลายทางที่ได้กำหนดไว้

8. หลักสูตรในความหมายอื่น ๆ

จากความหมายและค่านิยมของหลักสูตรที่กล่าวมาแล้วข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า หลักสูตรน่าจะมีความหมาย 2 นัย คือ

1. จุดหมายและเค้าโครงทั่วไปของ เนื้อหาสาระและมวลประสบการณ์ที่จัดให้แก่ผู้เรียน ประกอบด้วยรายวิชาต่าง ๆ ซึ่งมีลักษณะวิชาและการแนะนำเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของแต่ละรายวิชาเอาไว้ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ มีเจตคติและมีทักษะตรงตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร
2. ข้อผูกพันระหว่างผู้เรียน ผู้สอน และสิ่งประกอบอื่น ๆ ทางการเรียนการสอน คือ เมื่อผู้เรียนเข้าสู่การเรียนในหลักสูตรนี้แล้ว จะต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดของหลักสูตรให้ครบถ้วน จึงจะสำเร็จการศึกษาหรือได้รับประกาศนียบัตร

ความสำคัญของหลักสูตร

เฮเลอร์และอเล็กซานเดอร์ (Galen Saylor and William M. Alexander 1966 : 4-5) กล่าวว่า หลักสูตรเป็นเสมือนแผนภูมิการเดินทางและตารางที่ยึดหยุ่นได้ในกาหนดำเนินการศึกษา หลักสูตรจะถูกสร้างขึ้นโดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านเนื้อหาวิชา การบริหารโรงเรียน และวิชาการต่าง ๆ ทางด้านการศึกษาาระดับชั้นต่าง ๆ ร่วมกัน

ธำรง บัวศรี (2504 : ก) กล่าวว่า หลักสูตร เป็นหัวใจของการศึกษา ทั้งนี้เพราะหลักสูตรเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่าโรงเรียนมีความมุ่งหมายในการให้การศึกษาแก่เด็กอย่างไร และสามารถ

ให้ความรู้สร้างเสริมทักษะและทัศนคติในด้านใดบ้าง สิ่งต่าง ๆ ที่ประมวลไว้ในหลักสูตรเป็นเสมือนหนึ่งแนวทางที่ช่วยให้เราทราบได้ทันทีว่าการศึกษาที่จัดให้แก่เด็กนั้นหนักไปในทางใด มีผลดีต่อตัวเด็กและต่อสังคมมากน้อยเพียงใด

กาญจนา คุณารักษ์ (2527 : 4) กล่าวว่า หลักสูตร เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำให้ปรัชญา หรือความมุ่งหมายในการจัดการศึกษาบรรลุผลสัมฤทธิ์ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ หลักสูตรเป็นข้อกำหนดและแนวปฏิบัติให้บรรลุความสำเร็จ หลักสูตรทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงได้ เพราะเมื่อประเทศชาติต้องการที่จะสร้างคุณลักษณะของประชาชนในชาติให้เป็นอย่างไร รัฐบาลก็สามารถที่จะกำหนดจุดมุ่งหมาย และเนื้อหาวิชาที่จะพัฒนาและสร้างสรรค์ให้เยาวชนเป็นไปตามที่ชาติต้องการ

หลักสูตรในประเทศไทยมีขอบข่ายหน้าที่และความสำคัญ ดังนี้

1. หลักสูตรเป็นเอกสารของทางราชการ เป็นบัญญัติของรัฐบาลเพื่อให้บุคคลที่ทำการเกี่ยวข้องกับการศึกษารับไปปฏิบัติ
2. หลักสูตรเป็นมาตรฐานของการศึกษา เพื่อควบคุมการเรียนการสอนในระดับต่าง ๆ ของสถานศึกษาให้ถึงเกณฑ์มาตรฐาน
3. หลักสูตรเป็นเครื่องมือของกระทรวงศึกษาธิการ ในการควบคุมงานของโรงเรียน ซึ่งเป็นการควบคุมในส่วนที่เกินและเพิ่มเติมในส่วนที่ขาด
4. หลักสูตรเป็นมาตรฐานสำหรับให้กระทรวงศึกษาธิการ ใช้เป็นเครื่องมือในการทดสอบนักเรียนด้วยการออกข้อสอบตามหลักสูตร เพื่อทดสอบมาตรฐานของโรงเรียนและนักเรียนได้ (ก่อสร้างสัตยาธิษฐาน 2524 อ้างใน ปราณี เถกิงพลและคณะ 2524 : 17)

จากความสำคัญของหลักสูตรดังกล่าว พอสรุปได้ดังนี้

1. หลักสูตรเป็นแผนปฏิบัติงานหรือเครื่องชี้แนวทางปฏิบัติงานของครู เพราะหลักสูตรจะกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมินผลไว้เป็นแนวทาง
2. หลักสูตรเป็นข้อกำหนดแผนการเรียนการสอน อันเป็นส่วนรวมของประเทศ เพื่อนำไปสู่ความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาชาติ
3. หลักสูตรเป็นเอกสารของทางราชการ เป็นบัญญัติของรัฐบาล เพื่อให้บุคคลที่ทำการเกี่ยวข้องกับการศึกษาปฏิบัติตาม

4. หลักสูตร เป็นเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาเพื่อควบคุมการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา ระดับต่าง ๆ และยังเป็นเกณฑ์มาตรฐานอย่างหนึ่งในการจัดสรรงบประมาณ บุคลากร อาคาร สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ฯลฯ ของการศึกษาของรัฐให้แก่สถานศึกษาด้วย
5. หลักสูตร เป็นแผนการดำเนินงานของผู้บริหารการศึกษา ที่จะอำนวยความสะดวกและควบคุมดูแลติดตามผลให้เป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาลด้วย
6. หลักสูตร จะกำหนดแนวทางในการส่งเสริมความเจริญของงานและพัฒนาการของเด็กตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา
7. หลักสูตร จะกำหนดแนวทางให้ความรู้ ทักษะ ความสามารถ ความประพฤติที่จะเป็นประโยชน์ต่อสังคม อันเป็นการพัฒนาก้าวส่ง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ไต่ผล
8. หลักสูตร จะเป็นสิ่งบ่งชี้ถึงความสำเร็จของประเทศ เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน ประเทศที่จัดการศึกษาโดยมีหลักสูตรที่เหมาะสม ทันสมัย มีประสิทธิภาพ ทันต่อเหตุการณ์ และการเปลี่ยนแปลงย่อมได้กำลังคนที่มีประสิทธิภาพสูง

องค์ประกอบของหลักสูตร

องค์ประกอบของหลักสูตรนับว่า เป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ความหมายของหลักสูตรสมบูรณ์เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน การประเมินผลและการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรไปด้วย (สันต์ธรรมบำรุง 2527 : 10) สำหรับองค์ประกอบของหลักสูตรนั้น มีผู้ให้ทัศนะไว้หลายท่านด้วยกัน เช่น

ทาบบา (Taba 1962 : 10) กล่าวว่า หลักสูตรโดยทั่วไปจะมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ

1. วัตถุประสงค์ (aims and specific objective) หมายถึง สิ่งที่เราคาดหวังไว้ว่า เมื่อผู้เรียนผ่านหลักสูตรนี้แล้ว ควรมีความรู้หรือมีคุณลักษณะอย่างไร วัตถุประสงค์นี้มีทั้ง วัตถุประสงค์ทั่วไปและ วัตถุประสงค์เฉพาะ
2. การคัดเลือกเนื้อหาวิชาและประสับการณ์การเรียนรู้ (selection and organization of content) หมายถึง เนื้อหาสาระและประสับการณ์ที่ผู้เรียนควรได้รับ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ หรือมีคุณลักษณะต่าง ๆ ตรงตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์
3. รูปแบบการเรียนการสอน (pattern of learning and teaching) หมายถึง

แผนการในการนำหลักสูตรไปสู่การจัดการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร กำหนด หรือเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้และประสบการณ์ตามที่กำหนด

4. การประเมินผลผลิต (program of evaluation of the outcomes) หมายถึง โครงการที่จะประเมินเพื่อดูว่าผลผลิตที่ได้เป็นไปตามที่หลักสูตรกำหนดหรือไม่

โบแชมป์ (George A. Beauchamp 1975 : 108) กล่าวถึง องค์ประกอบของหลักสูตรในแง่ของระบบว่า องค์ประกอบของหลักสูตรมี 3 ระบบ คือ

1. ระบบเนื้อหา
2. ระบบการสอน
3. ระบบการประเมินผล

ส่วน กมล สุตประเสริฐ (2517 : 32-39) กล่าวถึง องค์ประกอบของหลักสูตรในทัศนะของนักบริหารว่า องค์ประกอบของหลักสูตร หมายถึง

1. ความมุ่งหมายของหลักสูตร
2. โครงสร้างของหลักสูตร
3. เนื้อหาของหลักสูตร
4. วัสดุประกอบหลักสูตร
5. กระบวนการเรียนการสอนให้เป็นที่พอใจของหลักสูตร

สุมิตร คุณานุกร (2520 : 9) กล่าวถึง หลักสูตรในรูปขององค์ประกอบว่ามี 4 องค์ประกอบ คือ

1. ความมุ่งหมายของหลักสูตร (objectives) หมายถึง คุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษาตามที่หลักสูตรนั้น ๆ คาดหวังไว้โดยความมุ่งหมายนี้จะต้องเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับปรัชญาหรือปณิธานที่วางไว้

2. เนื้อหา (content) หมายถึง เนื้อหาล่าเรียนที่ผ่านการคัดเลือกมาจัดลำดับการเรียนรู้ออกมาแล้วทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

3. การนำหลักสูตรไปใช้ (curriculum implementation) เป็นขบวนการที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติจริง โดยครูจะต้องนำเอาหลักสูตรที่กำหนดมาให้มันไปดัดแปลงให้เหมาะสมแล้วจึงนำไปสอน ดังนั้น การนำหลักสูตรไปใช้จึงรวมกิจกรรมไว้ 3 อย่างคือ

การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน การจัดปัจจัยและสภาพและการสอนของครู

4. การประเมินผล (evaluation) หมายถึง การประเมินผลเพื่อตัดสินสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตร โดยมีขอบเขต คือ การวิเคราะห์ตัวหลักสูตร การวิเคราะห์กระบวนการนำหลักสูตรไปใช้ การวิเคราะห์สัมฤทธิ์ผลในการเรียนของนักเรียน และการวิเคราะห์โครงการประเมินหลักสูตร

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพิจารณาองค์ประกอบของหลักสูตร 4 ประการ คือ

1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือความคาดหวังของหลักสูตร เกี่ยวกับคุณลักษณะของผลผลิตหรือผู้ผ่านการเรียนการสอนตลอดหลักสูตรนี้ ควรจะมีคุณลักษณะอย่างไร

2. การคัดเลือกเนื้อหาวิชาและประสบการณ์ คือ เนื้อหาสาระของหลักสูตรและมวลประสบการณ์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถหรือมีคุณลักษณะตรงตามที่กำหนดไว้ในจุดหมายของหลักสูตร

3. รูปแบบการเรียนการสอน หมายถึง การจัดปัจจัยและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ การจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนตามหลักสูตร

4. การประเมินผลผลิตของหลักสูตรหรือการประเมินคุณลักษณะของผู้ที่สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตร คือ การเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงหลักสูตรเดิมให้ได้ผลดียิ่งขึ้นทั้งในด้าน การวางจุดมุ่งหมาย การเรียนการสอน การคัดเลือกเนื้อหาวิชา การวัดและประเมินผลและอื่น ๆ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายใหม่ที่วางไว้ นอกจากนั้น การพัฒนาหลักสูตรยังรวมไปถึงการพัฒนาหรือการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีแก่เด็กหรือผู้เรียนด้วย เพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ใหม่ ๆ รอบตนเอง รวมทั้งสามารถที่จะพัฒนาตนเองในด้านอารมณ์ ความรู้สึก เจตคติที่ดี ให้สอดคล้องกับผู้อื่นหรือหมู่คณะในสังคมได้ รวมทั้งสามารถที่จะจัดการดำเนินชีวิตของตนเองในสังคมได้อย่างเป็นสุข ดังนั้น ในการพัฒนาหลักสูตรจึงจำเป็นต้องศึกษาข้อมูลต่าง ๆ เพื่อเป็นพื้นฐานในการพิจารณากำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งจุดมุ่งหมายนี้จะ เป็นรากฐานในการกำหนดเนื้อหาสาระและมวลประสบการณ์การเรียนรู้อันหลักสูตรนั้น ข้อมูลที่ควรศึกษาได้แก่

1. ข้อมูลทางปรัชญาการศึกษา

2. ข้อมูลทางด้านจิตวิทยาการเรียนรู้
3. ข้อมูลจากนักวิชาการแต่ละสาขา
4. ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสภาพความต้องการและความสนใจของผู้เรียน
5. ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสภาพสังคมและเศรษฐกิจ
6. ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาทางเทคโนโลยี

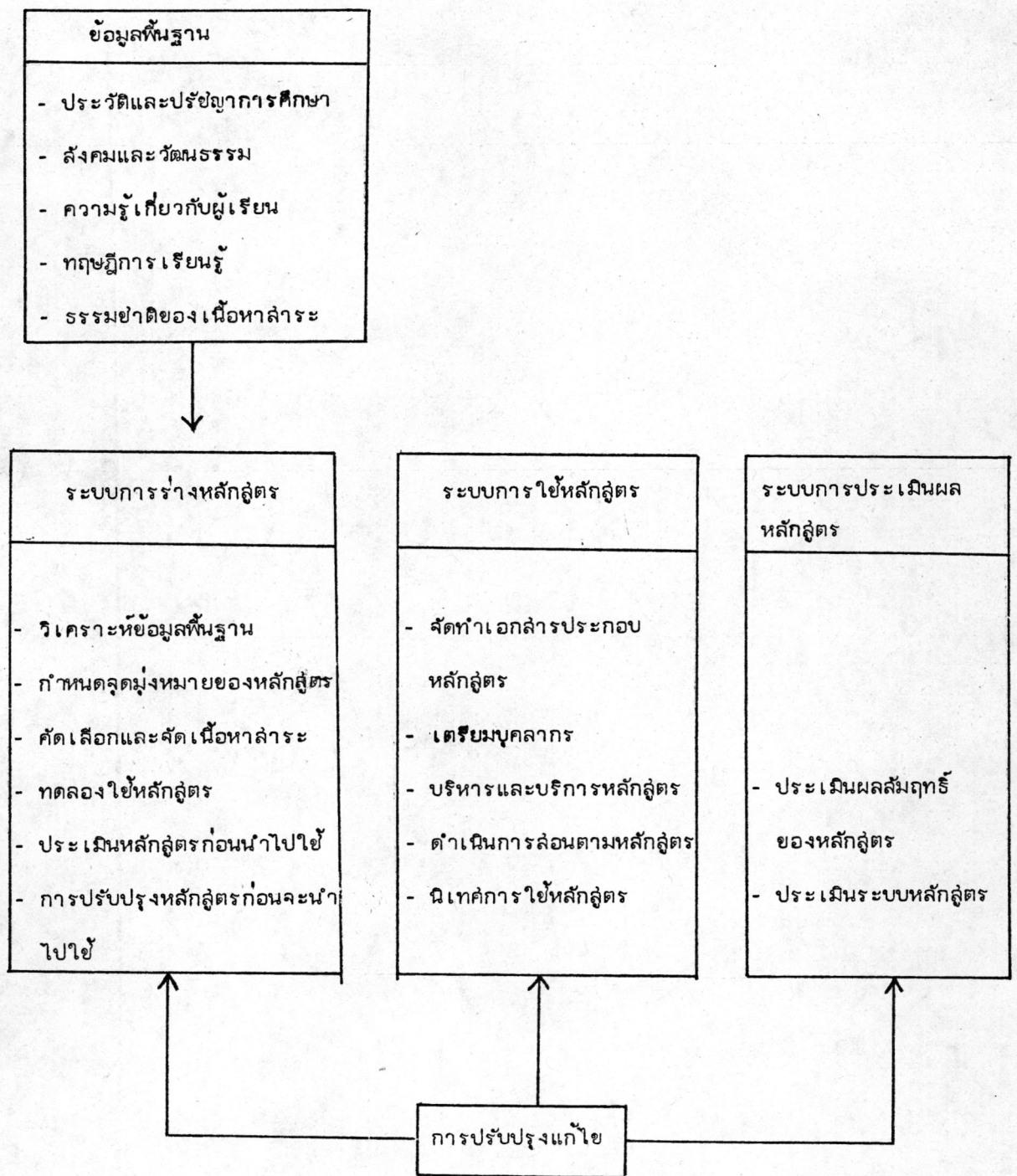
ราล์ฟ ไทเลอร์ (Ralph W. Tyler 1950 : 1) กล่าวว่า ในการพัฒนาหลักสูตร ควรจะตอบคำถาม 4 ข้อ คือ

1. มีวัตถุประสงค์ทางการศึกษาอะไรบ้าง ที่โรงเรียนต้องการจะให้ผู้เรียนได้รับ
2. มีประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรบ้าง ที่จะทำให้นักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์เหล่านั้น
3. โรงเรียนจะจัดประสบการณ์ทางการศึกษาเหล่านั้นให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไร
4. เราจะพิจารณาได้อย่างไรว่า สามารถดำเนินการให้นักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้แล้ว

วชิย วงษ์ใหญ่ (2525 : 8) กล่าวว่า ในการพัฒนาหลักสูตรของสังคมไทยในปัจจุบัน จะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบ 4 ประการ คือ

1. ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม
2. การพัฒนาการของเด็ก
3. ธรรมชาติของการเรียนรู้
4. ธรรมชาติของความรู้

ลัจด อุทรานันท์ (2528 : 34-35) กล่าวว่า โดยทั่วไปความหมายของการพัฒนาหลักสูตรจะหมายถึง กระบวนการทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำและปรับปรุงหลักสูตร ซึ่งสามารถแสดงระบบของการพัฒนาหลักสูตรได้ดังนี้

ทาบ (Taba 1962:12) ได้เสนอขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรว่า ควรจะประกอบด้วย

1. สสำรวจปัญหาความต้องการและความจำเป็นต่าง ๆ ของสังคม
2. กำหนดจุดมุ่งหมาย

3. คัดเลือกเนื้อหาวิชา
4. จัดลำดับของเนื้อหาวิชา
5. คัดเลือกประสัการณัการเรียรุ
6. จัดลำดับประสัการณัการเรียรุ
7. กำหนดวิธีการประเมินผลและแนวทางปฏิบัติ

สังัด จุทรานันท์ (2528 : 37-38) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรมีความครอบคลุมถึง การร่างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ และการปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นด้วย เมื่อพูดถึงหลักสูตรก็ควรจะ คิดถึงหลักสูตรทั้งระบบ คือ มีเอกสารหลักสูตรซึ่งประกอบด้วยรายละเอียดของเนื้อหาสาระต่าง ๆ ต่อจากนั้นจะต้องมองไปถึงการนำหลักสูตรนั้นไปใช้และรวมทั้งการประเมินหลักสูตรทั้งระบบอีกด้วย โดยเหตุนี้ จึงถือว่าการใช้หลักสูตรและการประเมินผลหลักสูตร เป็นกระบวนการอันหนึ่งของการพัฒนา หลักสูตร ซึ่ง สังัด จุทรานันท์ ได้จัดลำดับขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน
2. การกำหนดจุดมุ่งหมาย
3. การคัดเลือกและจัดเนื้อหาสาระ
4. การกำหนดมาตรการวัดและประเมินผล
5. การนำหลักสูตรไปใช้
6. การประเมินผลการใช้หลักสูตร
7. การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

เมื่อพิจารณาแนวคิดของนักการศึกษาต่าง ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร พอจะสรุปได้ว่า ขั้นตอนต่าง ๆ ของการพัฒนาหลักสูตร ควรจะประกอบด้วยกิจกรรมสำคัญ 5 ประการ คือ

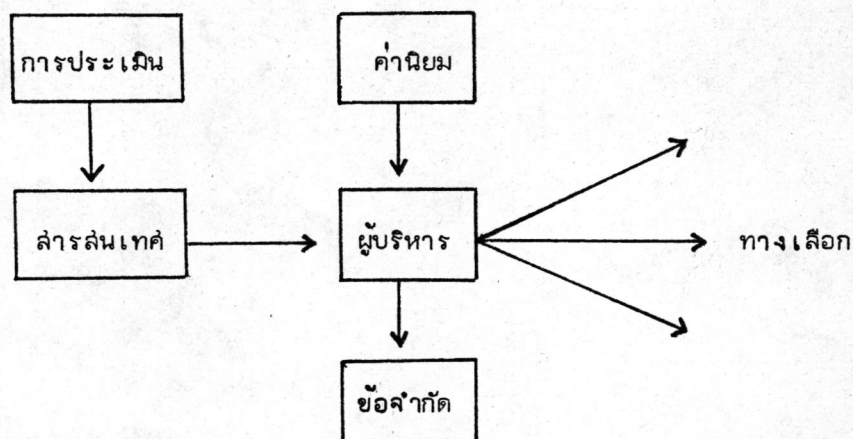
1. การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
2. การเลือกและจัดลำดับเนื้อหาวิชา รวมทั้งประสัการณัการเรียรุ
3. การนำหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินผลหลักสูตร
5. การปรับหลักสูตร

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตร

การประเมินผล (Evaluation) เป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูลและสารสนเทศ ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการเพื่อนำมาวิเคราะห์ สรุปผลให้ผู้บริหารหรือผู้รับผิดชอบสั่งการเลือก ดำเนินงานให้เหมาะสมที่สุดในสถานการณ์นั้น อาจกล่าวได้ว่า ประเมินผลเป็นการวางแผน การตัดสินใจ การพัฒนา และความเหมาะสมของโครงการ (สงบ ศักดิ์ 2524 : 37)

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2528 : 94) กล่าวถึงการประเมินว่าเป็นกระบวนการที่มุ่งตอบคำถาม "How good" การประเมินจึงมีความหมาย 2 ประการ คือ

1. การประเมิน หมายถึง การตัดสินคุณค่าสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
2. การประเมิน หมายถึง กระบวนการที่ก่อให้เกิดสารสนเทศ (information) เพื่อช่วยในการตัดสินใจ ซึ่งสามารถแสดงได้ดังนี้

และในการประเมินสิ่งใดก็ตามจะต้องประกอบด้วยส่วนประกอบการ (performance) ที่ได้จากการวัดกับการตัดสินคุณค่าของส่วนประกอบการนั้น โดยการเปรียบเทียบส่วนประกอบการที่ได้จากการวัดกับเกณฑ์การประเมิน ซึ่งองค์ประกอบของการประเมินจะเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$\text{การประเมินค่า} = \text{การวัด} + \text{การตัดสินใจ}$$

การประเมินค่าแบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ ได้หลายประเภท ขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ใช้ เช่น

1. แบ่งตามหลักยึดในการประเมินค่า

- 1.1 การประเมินค่าตามอุดมการณ์ของโครงการ (goal-based evaluation)

เป็นการประเมินผลที่ได้ว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ โดยทราบก่อนการประเมินว่าโครงการนี้มีวัตถุประสงค์อะไรบ้าง

1.2 การประเมินค่า ซึ่งเป็นอิสระจากอุดมการณ์ของโครงการ (goal-free evaluation) เป็นการประเมินผลที่เกิดขึ้นทั้งหมด โดยไม่ทราบว่าวัตถุประสงค์ของโครงการมีอะไรบ้าง

2. แบ่งตามเวลาทำการประเมิน

2.1 การประเมินก่อนการปฏิบัติการ

2.2 การประเมินขณะปฏิบัติการ

2.3 การประเมินหลังจากปฏิบัติการ

3. แบ่งตามจุดมุ่งหมายของการประเมิน

3.1 การประเมินเพื่อปรับปรุงหรือการประเมินความก้าวหน้า (formative evaluation)

3.2 การประเมินเพื่อสรุปผลหรือการประเมินรวมสรุป (summative evaluation)

4. แบ่งตามแบบจำลองของการประเมิน

4.1 การประเมินที่มุ่งตรวจสอบการบรรลุวัตถุประสงค์

4.2 การประเมินที่มุ่งเปรียบเทียบกับเกณฑ์การประเมิน

4.3 การประเมินที่มุ่งนำผลไปช่วยในการตัดสินใจ

5. แบ่งตามสิ่งที่ถูกประเมิน

5.1 การประเมินบริบท (context evaluation)

5.2 การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (input evaluation)

5.3 การประเมินกระบวนการ (process evaluation)

5.4 การประเมินผลผลิต (product evaluation)

6. แบ่งตามความแท้จริงของการประเมิน

6.1 การประเมินเทียม (pseudo evaluation)

6.2 การประเมินกึ่งแท้กึ่งเทียม (quasi evaluation)

6.3 การประเมินแท้จริง (true evaluation)

การประเมินผลหลักสูตร เป็นขั้นตอนที่สำคัญอีกขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ประโยชน์ขั้นตอนนี้ก็คือ ผลที่ได้จากการประเมินจะเป็นข้อมูลในการตัดสินใจแก้ไขและปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรนั้นเริ่มได้รับความสนใจในวงการศึกษามาตั้งแต่ ค.ศ. 1960 แต่ ราล์ฟ โทเลอร์ นับว่าเป็นผู้วางรากฐานมาให้ตั้งแต่ ค.ศ. 1930 โดย โทเลอร์ ได้ริเริ่มให้คำนิยามว่า การศึกษาคือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ดังนั้น การประเมินผลหลักสูตรจึงมุ่งไปที่การเปลี่ยนแปลงเป็นจุดสำคัญ ลูตฟี เฟลปป์และคณะ ได้ให้แนวคิดใหม่เกี่ยวกับการประเมินผลหลักสูตรว่า การประเมินผลหลักสูตรคือ กระบวนการในการหาข้อมูล เก็บข้อมูล เพื่อที่จะนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจทางเลือกอันที่ดีกว่าเดิม ต่อมาในปี ค.ศ. 1963 ครอนบาค ได้เขียนคำนิยามของการประเมินผลหลักสูตรไว้ในวารสาร Teachers College Record ว่า การประเมินผลหลักสูตร หมายถึง การรวบรวมข้อมูลและการใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจในเรื่องของโปรแกรมหรือหลักสูตร การศึกษา (ทาคานา แคมมณี ใน สัมหวัง พริยานุวัฒน์ บรรณาธิการ 2528: 113)

ลูมิตร คุณานุกร (2520 : 7) กล่าวถึง การประเมินหลักสูตรว่า คือการหาคำตอบว่า หลักสูตรสัมฤทธิ์ผลตามที่กำหนดไว้ในความมุ่งหมายหรือไม่ มากน้อยเพียงใด และอะไรเป็นสาเหตุ

กรรณิการ์ ลัจกุล และบุญมี เณรยอด (2522 : 1) กล่าวว่า การประเมินหลักสูตรคือกระบวนการสำคัญอย่างหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตร เพื่อดูว่าการจัดกิจกรรมหลักสูตรและการสอน ได้ดำเนินไปตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ และดูว่าการเรียนการสอนได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายเพียงใด

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525 : 203) ได้ให้ทัศนะว่า การประเมินผลหลักสูตรเป็นการพิจารณาเกี่ยวกับคุณค่าของหลักสูตร โดยใช้ผลจากการวัดในแง่มุมมองต่าง ๆ ของสิ่งที่ประเมิน เพื่อนำมาพิจารณาร่วมกันและสรุปว่าจะให้คุณค่าของหลักสูตรที่พัฒนายั้มนั้นว่าเป็นอย่างไร มีคุณภาพดีหรือไม่เพียงใด หรือได้ผลตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ มีส่วนใดที่จะต้องปรับปรุงแก้ไข สอดคล้องกับความคิดเห็นของ ทาคานา แคมมณี (2519 : 14) ซึ่งกล่าวว่า โดยทั่ว ๆ ไปแล้วการประเมินหลักสูตรใด ๆ ก็ตามจะมีจุดมุ่งหมายคล้ายคลึงกันอยู่ 3 ประการสำคัญ คือ

1. เพื่อหาคุณค่าของหลักสูตรนั้น โดยดูว่าหลักสูตรที่จัดขึ้นนั้นสามารถสนองตามวัตถุประสงค์ที่หลักสูตรนั้นต้องการหรือไม่ เช่นหลักสูตรพยาบาล มีวัตถุประสงค์ที่จะฝึกผู้เรียนให้เป็นพยาบาลที่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณลักษณะที่ดีของพยาบาล การประเมินผลหลักสูตรพยาบาลก็จะดูว่า หลักสูตรนั้นช่วยผู้เรียนได้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวหรือไม่

2. เพื่อตัดสินว่าการวางเค้าโครงและรูปแบบของหลักสูตร ตลอดจนการบริหารงานและการสอนตามหลักสูตร เป็นไปในทางที่ถูกต้องแล้วหรือไม่

3. เพื่อวัดดูว่าผลผลิตคือผู้เรียนนั้นเป็นอย่างไร

นอกจากนี้ นิแอกเลย์และอีแวนส์ (Neagley and Evans อ้างใน โกลินทร์ รังสยาพันธ์ 2526 : 39) ได้กำหนดเกณฑ์การประเมินหลักสูตรไว้ 7 ประการดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรที่ดีจะต้องมีการวางแผนจัดทำและประเมินผลอย่างเป็นระบบ
2. หลักสูตรที่ดีจะต้องสะท้อนวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาออกมาเด่นชัด
3. หลักสูตรที่ดีจะต้องรักษาคุณภาพของวัตถุประสงค์ด้านต่าง ๆ ไว้โดยตลอด
4. หลักสูตรที่ดีจะต้องส่งเสริมให้ได้ประสบการณ์ต่อเนื่องกันไป
5. หลักสูตรที่ดีจะต้องมีสภาพยืดหยุ่น เหมาะสมกับสถานการณ์และสภาพของผู้เรียน
6. หลักสูตรที่ดีจะต้องใช้ประโยชน์จากประสบการณ์การเรียนรู้และจากทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ให้มากที่สุด

7. หลักสูตรที่ดีจะต้องทำให้ผู้เรียนแต่ละคนมีโอกาสได้พัฒนาตนเองไปถึงขีดสูงสุด

จะเห็นว่าการประเมินผลหลักสูตร เป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นยิ่ง เพราะจะทำให้รู้ถึงคุณค่าของหลักสูตร และตัดสินได้ว่าคุณภาพของหลักสูตรดีเพียงใด ผลผลิตของหลักสูตรเป็นอย่างไร การประเมินผลหลักสูตรจะส่งผลไปยังผู้มีอำนาจในการตัดสินใจว่าหลักสูตรนั้นสมควรที่จะแก้ไขปรับปรุงเพียงใด มีปัญหาอะไรบ้างในการใช้หลักสูตรนั้นจะได้ช่วยเหลือส่งเสริมให้หลักสูตรนั้นเป็นหลักสูตรที่ดีและสนองความต้องการต่าง ๆ ของผู้เรียน สังคม เศรษฐกิจ และการปกครอง และยังช่วยปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรให้มีคุณภาพดีที่สุดในที่สุดด้วย

รูปแบบการประเมินหลักสูตร

รูปแบบหรือทฤษฎีของการประเมินหลักสูตรนั้นมีหลายลักษณะ ซึ่งลีวาย (Lewy 1977 :

10) ได้สรุปไว้ 3 ลักษณะ คือ

1. การประเมินสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตร
2. การประเมินคุณค่าของหลักสูตร
3. การประเมินในลักษณะการตัดสินใจ

1. การประเมินสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตร หรือการประเมินที่มุ่งตรวจสอบการบรรลุวัตถุประสงค์ (goal attainment model of objective base model) เป็นการประเมินผลผลิตที่ได้จากหลักสูตรเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้ นับเป็นรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับใช้ประเมินหลักสูตร หรือโครงการที่ดำเนินการใช้เสร็จสิ้นลงแล้วรูปแบบการประเมินในลักษณะนี้ได้แก่ รูปแบบการประเมินหลักสูตรของไทเลอร์ (Ralph W. Tyler) รูปแบบการประเมินของครอนบาค (L. Cronbach) และรูปแบบการประเมินของสคริเวน (M. Scriven) เป็นต้น

2. การประเมินคุณค่าของหลักสูตร (judgemental model) เป็นการประเมินเพื่อดูว่าเมื่อนำหลักสูตรหรือโครงการไปใช้ในสถานการณ์ที่กำหนดนั้น จะได้ผลดีเพียงใด คำนึงถึงการลงทุนหรือไม่ การประเมินประเภทนี้จึงมุ่งนำเอาสิ่งที่เกิดขึ้นจริงทั้งในด้านปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการปฏิบัติและผลผลิต ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานแล้วจึงตัดสินคุณค่าซึ่งประเมินลักษณะนี้อาจดำเนินการระหว่างการให้หลักสูตร (formative evaluation) หรือเมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินการให้หลักสูตร (Summative evaluation) ก็ได้ รูปแบบการประเมินในลักษณะนี้ได้แก่ รูปแบบการประเมินของสแตก (Robert E. Stake) และรูปแบบการประเมินของโพรวัส (M. Provus) เป็นต้น

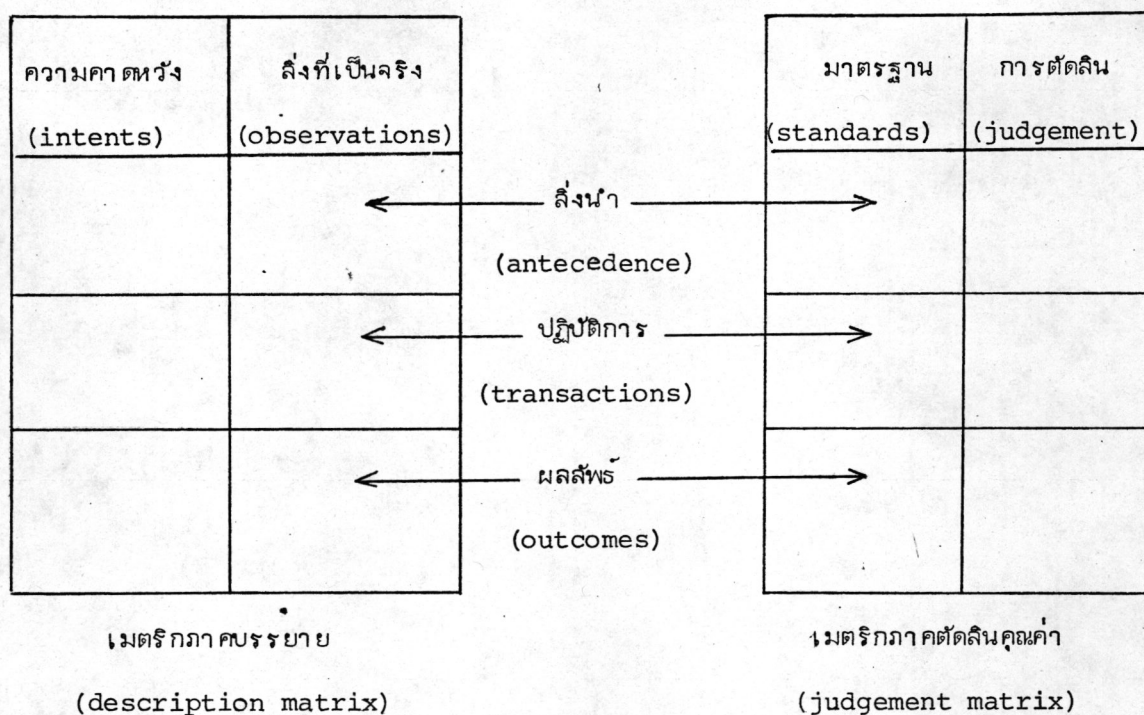
3. การประเมินในลักษณะการตัดสินใจ (decision making model) เป็นการประเมินเพื่อให้ได้ข้อมูลมาประกอบการพิจารณาตัดสินใจ เช่น รูปแบบการประเมินของเวลช์ (Jayne J. Welch) และรูปแบบการประเมินของ Phi Delta Kappa ที่เรียกกันทั่วไปว่า แบบจำลองซีป (CIPP Model) เป็นต้น

การประเมินหลักสูตรตามแบบจำลองความเห็นของสแตก (Stake's Countenance Model)

โรเบิร์ต อี สแตก (Robert E. Stake) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการประเมินว่า ในการประเมินควรจะมีการพิจารณาอย่างครอบคลุม มิใช่ทำเพียงส่วนหนึ่งส่วนใดของโปรแกรม และได้เสนอว่าก่อนการบรรยาย หรือตัดสินคุณค่าของโปรแกรมใด ๆ ผู้ประเมินควรทำการวิเคราะห์หลักการและเหตุผลของโปรแกรมนั้น ๆ ด้วย

สแตก (Stake) ได้เสนอรูปแบบการประเมินผลหลักสูตร อีกแนวหนึ่งซึ่งมีลักษณะเป็นเชิงบรรยายและพรรณาวาทะ ซึ่งสแตก (Stake) ได้เสนอแนวคิดในการวิเคราะห์หลักสูตรเน้นเกี่ยวกับชนิดของข้อมูล และประเภทของกิจกรรมที่ปฏิบัติอยู่ในโครงการเป็นสำคัญ ข้อมูลจากการประเมินผลแบ่งเป็น 2 ชนิด คือ ข้อมูลเชิงบรรยาย (descriptive) และข้อมูลเชิงตัดสิน (judgement) ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 แผนภาพแสดง Stake's Countenance model

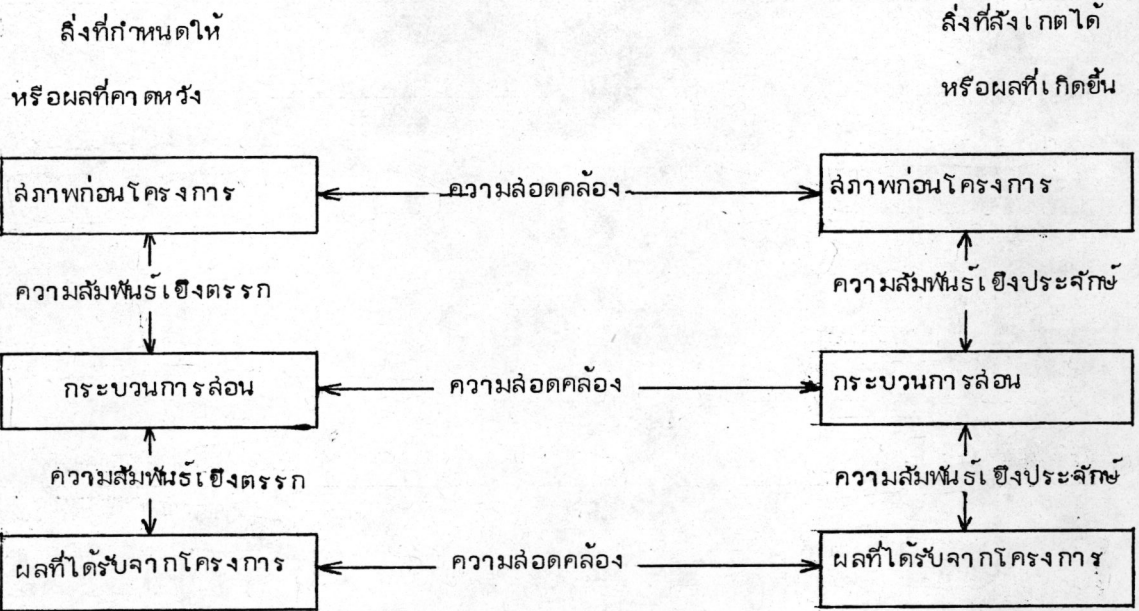
จากแผนภาพที่ 1 จะเห็นได้ว่า ส่เตก เน้นว่าการประเมินโครงการจะต้องมี 2 ส่วน คือ ข้อมูลเชิงบรรยาย (descriptive) และข้อมูลเชิงตัดสินคุณค่า (judgement)

ข้อมูลเชิงบรรยาย ได้แก่ ข้อมูลที่อธิบายลักษณะของโครงการ การปฏิบัติงานและผลที่เกิดขึ้นตามสภาพที่เป็นจริง ไม่มีการตีความหมายหรือให้คุณค่าใด ๆ ทั้งสิ้น ข้อมูลเชิงบรรยายแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งที่กำหนดไว้ในโครงการ (intents) และข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งที่สังเกตพบในการปฏิบัติ (observation)

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยาย ส่เตก ได้ใช้ความสอดคล้อง (contingency) และความสัมพันธ์ (congruence) เป็นเกณฑ์ในการควบคุม การประเมินผลทั้งหมด โดยสำรวจความสัมพันธ์ของสภาพก่อนโครงการ (antecedents) กระบวนการก่อนหรือการปฏิบัติ (transactions) และผลที่ได้รับจากโครงการ (outcomes) และสำรวจความสอดคล้องของสิ่งที่คาดหวังกับผลที่เกิดขึ้นของสภาพก่อนโครงการ กระบวนการก่อนและผลที่ได้รับจากโครงการ (สังัด อุทรานนท์ 2528 : 283)

ตั้งแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 แผนภาพแสดงกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยายของส่เด็ก

สิ่งที่กำหนดให้หรือผลที่คาดหวังนี้ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

1. สิ่งนำ (antecedence) หรือสภาพก่อนโครงการ เป็นสภาพที่มีอยู่ก่อนซึ่งอาจจะเกี่ยวข้องกับผลของการเรียนการสอน
2. กระบวนการสอนหรือการปฏิบัติ (transactions) เป็นผลสำเร็จของการจัดกระทำงานเป็นองค์ประกอบของกระบวนการเรียนการสอน
3. ผลลัพธ์ (outcomes) หรือผลที่ได้รับจากโครงการเป็นผลของโปรแกรมทางการศึกษา

สิ่งที่สังเกตได้หรือผลที่เกิดขึ้น เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในสภาพความเป็นจริง มีส่วนประกอบ 3 ส่วน เช่นกัน คือ สิ่งนำ กระบวนการสอนและผลที่ได้รับจากโครงการ

ความสอดคล้องระหว่างสิ่งที่คาดหวังกับสิ่งที่เป็นจริง มิได้เป็นตัวชี้บ่งว่าข้อมูลที่เราได้มีความเที่ยงตรง แต่เป็นเพียงสิ่งที่แสดงให้เห็นว่า สิ่งที่ตั้งใจไว้ได้เกิดขึ้นจริงเท่านั้น

ข้อมูลเชิงตัดสิน ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับการพิจารณาคุณค่าของโครงการ ซึ่งอาจใช้เกณฑ์

2 ประเภท ในการพิจารณา คือ เกณฑ์กำหนด และเกณฑ์เปรียบเทียบ

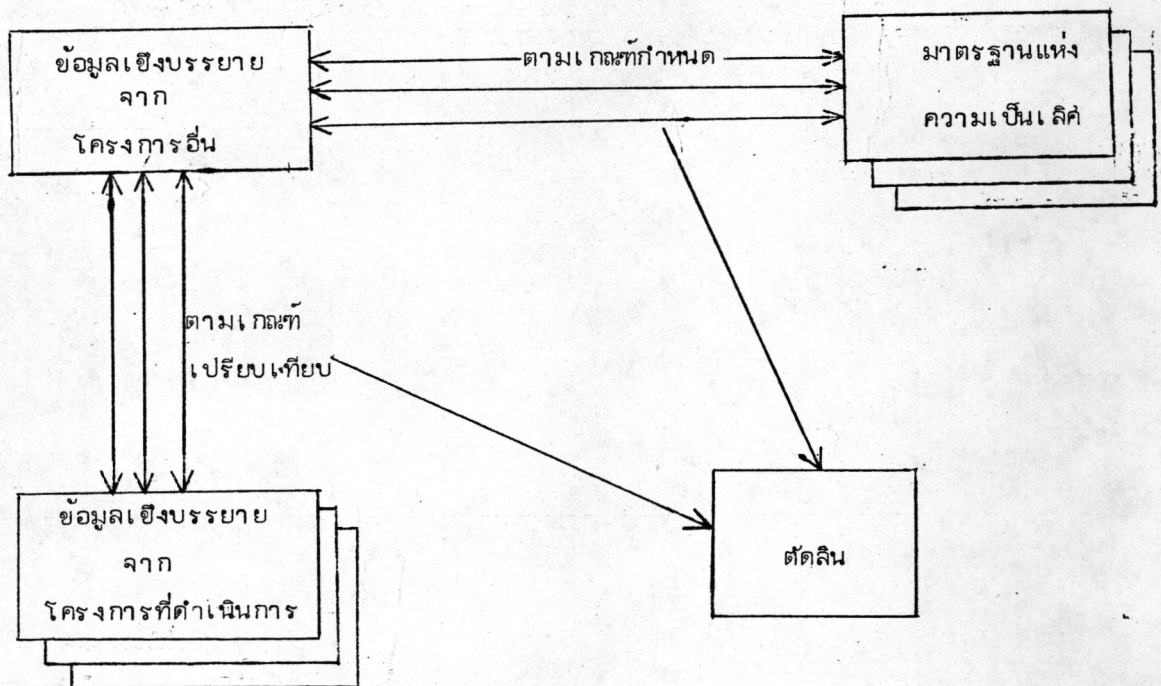
เกณฑ์กำหนด ได้แก่ เกณฑ์ที่นำเอามาตรฐานซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปมากำหนดไว้ เป็นเกณฑ์สำหรับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น คะแนนเฉลี่ยในการสอบ ระดับความเป็นอยู่ ด้านอนามัย ตามที่ผู้เชี่ยวชาญกำหนด เป็นต้น

เกณฑ์เปรียบเทียบ ได้แก่ การถือเอาผลของวิธีการต่าง ๆ ซึ่งทำเพื่อเป้าหมายเดียวกันมาเปรียบเทียบกัน หรือเปรียบเทียบผลของโครงการ ลักษณะเดียวกันที่จัดอยู่ในชุมชนต่าง ๆ เป็นต้น

เกณฑ์ของ สเดก มีส่วนที่แตกต่างจากของผู้โดยตรงที่ว่า สเดก ไม่ได้พิจารณาเพียงแต่ผลที่เกิดขึ้นแต่เพียงอย่างเดียว สเดก ให้ความเห็นว่าการประเมินผลที่ได้รับเท่านั้นยังไม่เพียงพอที่จะประเมินว่า หลักสูตรที่จัดนั้นดีหรือไม่เพียงไร ผลที่ได้นั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบอีกหลายอย่าง เป็นต้นว่า หากผู้เรียนไม่สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ก็มีได้หมายความว่า หลักสูตรนั้นเป็นหลักสูตรที่ไม่ดี การที่ผู้เรียนไม่สามารถเรียนได้ตามที่ต้องการ อาจจะมาจากองค์ประกอบทางด้านเวลา เช่น ให้ความแก่ผู้เรียนน้อยไป เวลาที่จัดให้ไม่เหมาะสม เป็นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงตัดสิน สเดก ใช้กระบวนการเปรียบเทียบระหว่างข้อมูลเชิงบรรยายของโครงการที่ต้องการประเมินกับข้อมูลเชิงบรรยายของโครงการอื่น ซึ่งเคยได้เปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานมาแล้ว จากการเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้กับเกณฑ์ที่ได้จากการเปรียบเทียบกับโครงการอื่น ก็จะกระทำให้ได้ข้อมูลสำหรับการตัดสินใจ ที่จะกระทำในลักษณะใดก็ได้ (ล่งต อุทรานันท์ 2528 : 285) ดังแผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 แผนภาพแสดงกระบวนการของข้อมูลเชิงตัดสิน

ในภาคการตัดสินคุณค่า เป็นส่วนที่จะตัดสินว่า โครงการประสบความสำเร็จหรือไม่ เพียงใด นักประเมินต้องพยายามดูว่า มาตรฐานอะไรบ้างที่เหมาะสมในการที่จะนำมาเปรียบเทียบเพื่อช่วยในการตัดสินใจโดยทั่ว ๆ ไป เกณฑ์ที่ใช้มี 2 ชนิด คือ

1. เกณฑ์สัมบูรณ์ (absolute criterion) เป็นเกณฑ์ที่เราตั้งไว้ อาจจะเป็นเกิดขึ้นก่อนโดยมีความเป็นอิสระจากพฤติกรรมของกลุ่ม
2. เกณฑ์สัมพัทธ์ (relative criterion) เป็นเกณฑ์ที่ได้มาจากพฤติกรรมของกลุ่ม (ขนิษฐา วิทยาอนุภาค และธัญญา สรรพศิริ ใน สัมหวัง พิธิยานุวัฒน์ 2528 : 157)

แบบจำลองค่าที่แน่นอนของ สเดก นี้มุ่งเน้นความสอดคล้อง และความสมเหตุสมผลของเมตริกภาคบรรยาย และเมตริกภาคตัดสินคุณค่า สำหรับความสอดคล้องนั้นมี 2 ลักษณะ คือ

1. contigence เป็นความสอดคล้องเชิงเหตุผล (logical) จะพิจารณาความสัมพันธ์ในแนวตั้งตามรูปแบบของสเดก
2. congruence เป็นความสอดคล้องซึ่งปรากฏขึ้นจริง หรือเป็นความสอดคล้องในเชิงประจักษ์ (empirical) พิจารณาความสัมพันธ์ในแนวนอนตามรูปแบบของสเดก

ความสอดคล้องระหว่างสิ่งที่คาดหวังกับสิ่งที่เป็นจริง มิได้เป็นตัวชี้บ่งว่าข้อมูลที่เรา
ได้มีความเที่ยงหรือความตรง แต่เป็นเพียงสิ่งที่แสดงให้เห็นว่า สิ่งที่ตั้งใจไว้ได้เกิดขึ้นจริง
เท่านั้น

การวัดผลหรือการวิเคราะห์หาลักสูตร หรือการวัดโครงการศึกษาใด ๆ ในแบบกว้าง
เพื่อการตัดสินโดยใช้วิธีการของสแตก การวัดผลหรือการวิเคราะห์ตามรูปแบบของสแตกนี้จะช่วย
ให้เกิดความกระจ่างและมีเหตุผลดี และได้ข้อปฏิบัติสำหรับนำมาวิจารณ์เพื่อการตัดสินใจ ซึ่งจะ
ช่วยทำให้เกิดความมั่นใจในการวัดหรือการวิเคราะห์โครงการศึกษา ซึ่งกำลังกระทำอยู่จะเห็นได้
ว่าวิธีการของสแตกนี้สามารถที่จะประยุกต์ใช้กับการทำงานอื่น ๆ ซึ่งต้องการรายละเอียดเฉพาะ
เกี่ยวกับหาลักสูตร ทำให้ระบบการคำนวณได้ลุ่มลึกมากขึ้น

สรุปได้ว่า รูปแบบการประเมินของสแตก กล่าวมาแล้วนี้เรียกว่า แบบจำลองการ
สนับสนุน (countenance Model) รูปแบบนี้เน้นว่าการประเมินหาลักสูตรหรือโครงการจะต้อง
ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนของการบรรยาย และส่วนของการตัดสินคุณค่า ส่วนของการ
บรรยาย (descriptive) นั้นคือ การกล่าวถึงความคาดหวังและสิ่งที่เป็นจริงทั้งในเรื่องของ
ปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการ และผลผลิต ส่วนของการตัดสินคุณค่า (judgement) คือ การนำ
เอาสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในส่วนของการบรรยายไปเปรียบเทียบกับมาตรฐานที่เหมาะสมแล้วจึงตัดสินคุณค่า
โดยแบบจำลองนี้จะเน้นความสอดคล้อง และความล้มเหลวล้มผลของการบรรยาย และการตัดสิน
คุณค่าทั้งเชิงเหตุผลและเชิงประจักษ์ ตัวอย่างงานวิจัยที่ดำเนินการโดยประยุกต์ใช้แบบจำลองนี้
คือ การวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้แบบจำลอง เคาน์ทิแนนซ์ของสแตกในการประเมินกิจกรรมของ
กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตจังหวัดขอนแก่น ของ สุพักตร์ ทิบูลย์ (2527) โดยศึกษาข้อมูล
ภาคบรรยายเกี่ยวกับกิจกรรมกลุ่มโรงเรียน ทั้งในเรื่องของความคาดหวังและสิ่งที่เกิดขึ้นจริง
จากผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนฝ่ายวิชาการ และครู-อาจารย์ ซึ่งเคยเข้าร่วม
กิจกรรมกลุ่มโรงเรียน และศึกษาข้อมูลความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน เป็นมาตรฐานใน
การตัดสินคุณค่า กิจกรรมของกลุ่มโรงเรียน สรุปผลการวิจัยในการประเมินกิจกรรมกลุ่มโรงเรียน
3 กลุ่ม พบว่ากลุ่มที่ 1 มีความพร้อมในด้านปัจจัยพื้นฐาน แนวทางการดำเนินงานส่วนใหญ่เป็น
ไปได้ด้วยดี จะมีจุดอ่อนในแง่ของการประชาสัมพันธ์ข่าวสารความเคลื่อนไหวของกลุ่ม ผลการ
ดำเนินงานในรายกิจกรรมเกือบทุกรายการให้ผลเป็นที่น่าพอใจ ยกเว้นโครงการส่งเสริมการสั
นธิภากรงานอาชีพ กลุ่มที่ 2 มีความพร้อมในด้านปัจจัยพื้นฐานและมีความพร้อมเพียงในหมู่กรรม-

การบริหารของกลุ่มอย่างดียิ่ง ส่งผลให้การดำเนินงานของกลุ่มเป็นไปได้อย่างดี และให้ผลเป็นที่น่าพอใจในทุกรายการกิจกรรม ปัญหาที่พบคือ กลุ่มประสบปัญหาในส่วนที่เกี่ยวกับโครงการระยะยาว เพราะขาดการวางแผนในการควบคุมและติดตามโครงการที่เด่นชัด ส่งผลให้ไม่สามารถดำเนินการตามแผนที่วางไว้ได้จำนวน 1 โครงการ คือ โครงการจำหน่ายผลผลิตของนักเรียน ส่วนกลุ่มที่ 3 ผลการประเมินพบว่า กลุ่มประสบปัญหาในด้านศูนย์กลางอำนาจการของกลุ่ม ปัญหาความร่วมมือเพียงในหมู่กรรมการบริหาร ส่งผลให้การดำเนินงานของกลุ่มได้รับผลการประเมินอยู่ในระดับต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 และประสบปัญหาในการติดตามผลงานการปฏิบัติงานในบางส่วนทำได้ไม่สม่ำเสมอ เกิดความขัดแย้งในหมู่กรรมการบริหารกลุ่มและผลการประเมินพบปัญหาที่เหมือนกันทั้ง 3 กลุ่ม คือ ความขาดแคลนในด้านวัสดุครุภัณฑ์และงบประมาณ ขาดปฏิทินการปฏิบัติงานที่เด่นชัด ไม่มีการบรรจุรายการกิจกรรมปกติไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปี ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหา ความขัดแย้งในขณะที่ดำเนินงาน

รายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวกับการประเมินหลักสูตร โดยใช้รูปแบบของสเดก นี้ยังไม่มีผู้ทำการศึกษาวิจัยไว้ ดังนั้นจึงได้ศึกษางานวิจัยที่ใช้เทคนิคการประเมินผลอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้เพื่อศึกษาเทคนิคและวิธีการที่ใช้ในการวิจัย แนวทางการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ฯลฯ ซึ่งนักวิจัยหลายท่านได้มาเทคนิคการประเมินผลอย่างมีระบบมาใช้ในการวิจัยเชิงประเมิน (evaluation research) เช่น

ประติพันธ์ อุดมชัย (2521) ได้ประยุกต์ใช้แบบจำลองการประเมินโดยประยุกต์แบบจำลองซีป (CIPP Model) และแบบจำลองความไม่สอดคล้อง (Discrepancy Model) เพื่อประเมินระบบหลักสูตรจิตวิทยาการศึกษาในวิทยาลัยครูที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เนื้อเรื่องโดยใช้ความรู้เชิงทฤษฎีและผลการวิจัย เพื่อที่จะสรุปเป็นแบบจำลองโครงสร้างระบบหลักสูตรจิตวิทยาที่ควรจะเป็น ซึ่งถือเป็นส่วนมาตรฐาน (standard) ซึ่งปรากฏว่าได้โครงสร้างซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ประการ คือ จุดมุ่งหมาย เนื้อเรื่อง กระบวนการจัดประสบการณ์ทางจิตวิทยาให้นักศึกษา และวิธีการประเมินผล เมื่อได้โครงสร้างส่วนมาตรฐานแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการเปรียบเทียบประเมินโครงสร้างระบบหลักสูตรจิตวิทยาที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน กับหลักสูตรส่วนมาตรฐานที่ควรจะเป็น พร้อมทั้งประเมินผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตรด้วยเทคนิคที่ใช้ในการประเมิน คือ การตรวจสอบความไม่สอดคล้องเชิงบรรยาย แล้วสรุปผล

ปรากฏผลการประเมิน คือ โครงสร้างส่วนมาตรฐาน กับโครงสร้างระบบที่ใช้ในปัจจุบันไม่สอดคล้องกัน คือ ทุกวิชาในหลักสูตรส่วนมาตรฐานเป็นหน่วยเดียวกัน และมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน แต่ในหลักสูตรส่วนประกอบการถือว่าทุกรายวิชาต่างก็เป็นรายวิชาในหลักสูตร องค์ประกอบของโครงสร้างส่วนที่เป็นจุดมุ่งหมายและเนื้อเรื่องสอดคล้องกัน แต่ส่วนที่เป็นกระบวนการจัดประสบการณ์ทางจิตวิทยาให้แก่นักศึกษาและการประเมินผลไม่สอดคล้องกัน ในด้านการศึกษาผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตรโดยเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด ปรากฏว่า นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านพุทธิสัย และที่ค่านิสัย บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านทักษะนิสัยบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรในระดับปานกลาง

สักขณ บรพภาณูณี (2523) วิจัยเรื่อง การประเมินโครงการอบรมครูประจำการที่ไม่มีวุฒิ โดยใช้แบบจำลองซีป ศึกษาข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างประชากร คือ ครูประจำการที่เข้ารับการอบรมในโครงการนี้ รุ่นที่ 4 จำนวน 77 คน และอาจารย์ที่ให้การอบรม จำนวน 5 คน ศึกษารายละเอียดเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล 5 ชนิด คือ แบบสอบถามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชุดครู-วิทยาค่าลัศร์ (สร้างโดยคณะอาจารย์ประจำกองส่งเสริมวิทยฐานะครู) แบบสำรวจความต้องการและความคาดหวังของครูประจำการที่มาเรียนวิชาซีปครูวิทยาค่าลัศร์ 400 ชั่วโมง ระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา แบบสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ใช้ในการเรียนการสอนของครูประจำการ แบบประเมินประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์ และแบบสังเกตการสอน ซึ่งเครื่องมือ 4 ชนิดหลังนี้ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง วิธีวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา เรื่องฐานนิยมค่ามัธยเม เลขคณิต และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วทดสอบค่าที ผลการวิจัยปรากฏว่าวัตถุประสงค์ของโครงการอบรมสอดคล้องกับนโยบายทางการศึกษาชาติ และความต้องการความคาดหวังของครูประจำการ มีทรัพยากรเพียงพอในการดำเนินการอบรมอย่างมีประสิทธิภาพ การดำเนินงานเป็นไปตามแผนที่วางไว้ และโครงการบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ทุกประการ

หญิงศิริ ตำนานะ (2524) ได้ใช้เทคนิคการติดตามผล ประเมินโครงการ ใ้ทุนอุดหนุนการศึกษาของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วัตถุประสงค์ของการศึกษา คือ ประเมินประสิทธิผลทางการเรียนของผู้รับทุนการศึกษา การติดตามผลผู้รับทุนการศึกษาที่สำเร็จการศึกษา และความคิดเห็นของผู้รับทุนการศึกษา เป็นตัวชี้ผลสัมฤทธิ์ของโครงการ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเปรียบเทียบเข้าคู่กัน (matched pairs) ระหว่างผู้ที่ได้รับทุนการศึกษากับผู้ที่ไม่ได้รับทุนการศึกษา

โดยกำหนดให้กลุ่มสมบัติที่คล้ายเหมือนกัน แล้วทำการศึกษาอัตราส่วนความสูญเสียเปล่า ประสิทธิภาพ ของผู้รับทุนการศึกษา ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้รับทุนการศึกษาและคะแนนวิทยาค่าลัทธิ ลรูปผลการประเมินว่า มีอัตราส่วนความสูญเสียเปล่าทางการศึกษา อันเกิดจากการเรียนไม่สำเร็จของ ผู้ที่รับทุนการศึกษา อัตราส่วนประสิทธิภาพทางการศึกษา ปรากฏว่าผู้รับทุนการศึกษาใช้เวลาใน การศึกษามากกว่ากำหนด เวลาขั้นต่ำของหลักสูตร ระยะเวลาที่ใช้ศึกษาของกลุ่มผู้รับทุนน้อยกว่า ระยะเวลาเฉลี่ยของผู้ไม่ได้รับทุน คะแนนเฉลี่ยตลอดหลักสูตรของผู้รับทุน มากกว่าคะแนนเฉลี่ย ของผู้ไม่ได้รับทุน คะแนนวิทยานิพนธ์ของผู้รับทุนกับผู้ไม่ได้รับทุน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติ ในด้านความก้าวหน้าทางวิชาการของผู้รับทุนการศึกษาที่สำเร็จการศึกษา ปรากฏว่าจำนวน ผู้รับทุนการศึกษาที่ศึกษาต่อจนสำเร็จปริญญา เอกต่ำกว่า เกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้รับ ทุนการศึกษามีผลงานทางวิชาการเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ผู้ได้รับทุนได้ให้บริการแก่สังคมต่ำกว่า เกณฑ์ที่กำหนด ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความก้าวหน้าทางวิชาชีพ ปรากฏว่าได้ทำงานตรงตามสาขาที่ ศึกษาเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด เป็นลุ่มาชิกของชมรมวิชาชีพต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ผู้รับทุนที่เป็น อาจารย์ในระดับอุดมศึกษา มีความก้าวหน้าทางตำแหน่งวิชาการต่ำกว่าเกณฑ์ ในด้านความคิดเห็น ของผู้ได้รับทุนการศึกษา พบว่า งานที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติมีความเหมาะสม โครงการนี้มี ประโยชน์ควรดำเนินการต่อไป และควรขยาย ความเหมาะสมในการดำเนินงาน พบว่า การดำเนินงานของโครงการส่วนใหญ่มีความเหมาะสมตามเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นการให้ผู้ลา ราชการมาศึกษาต่อได้รับทุน จำนวนเวลาที่ให้ผู้รับทุนทำงาน และจำนวนเงินทุนที่ได้รับ ซึ่งมีความ ต่ำกว่าเกณฑ์

วชิระ น้าเพชร (2525) ได้ทำการประเมินโครงการประจำสัมนาผู้แทนศูนย์- ลังเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม เพื่อจัดตั้งชมรมส่งเสริมกิจกรรมการเล่นดนตรีไทย โดยใช้แบบจำลองซีพี (CIPP Model) เป็นรูปแบบในการประเมิน ได้ทำการประเมิน 4 ประเภท คือ ประเมินความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ของโครงการกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการ- วัฒนธรรมแห่งชาติ ประเมินปัจจัยที่ใช้ในโครงการ ประเมินความเหมาะสมของการวางแผน ดำเนินงาน และประเมินผลผลิตของโครงการ แนวทางการวิจัยมีลักษณะใกล้เคียงกับการวิจัย ของ สักขณา บรรพกาญจน์ ผลการประเมินมีเพียงประการเดียวที่ไม่บรรลุผล คือในแง่ของ ผลผลิตของโครงการ กล่าวคือ ชมรมส่งเสริมกิจกรรมการเล่นดนตรีไทย ซึ่งต้องการให้จัดตั้งขึ้น ตามเป้าหมาย มีจำนวนต่ำกว่าเกณฑ์อยู่มาก

บุญเลิศ ทองล่ำลี (2526) ได้ทำการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ ในทรรศนะของผู้สำเร็จการศึกษาและผู้บังคับบัญชา โดยใช้การประเมินโดยยึดวัตถุประสงค์เป็นรูปแบบในการประเมิน และได้ทำการประเมินเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการศึกษาในแต่ละด้าน คือความรู้ความสามารถทางวิชาศิลปะ ความรู้ความสามารถพิเศษ ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ครู บุคลิกภาพของผู้สำเร็จการศึกษาและมนุษยสัมพันธ์ ตามที่คาดหวังกับที่เป็นจริง ผลการประเมินพบว่า ทรรศนะของผู้สำเร็จการศึกษาและผู้บังคับบัญชา เกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามที่คาดหวังและที่เป็นจริง มีความแตกต่างกัน นอกจากนี้ผู้บังคับบัญชาให้ความคิดเห็นและให้ความสำคัญ เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาศิลปะด้านนาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์และคีตศิลป์ ระหว่างที่ผู้สำเร็จการศึกษาปฏิบัติงานอยู่ว่าศิลปะพื้นเมืองทางด้านนาฏศิลป์ดนตรี จำเป็นที่จะต้องศึกษาอย่างยิ่ง ส่วนผู้สำเร็จการศึกษาให้ความคิดเห็นและให้ความสำคัญเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชานาฏศิลป์ดนตรีว่า ผู้สำเร็จการศึกษาสอนด้วยใจรัก เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ผู้บริหารให้ความสำคัญสนับสนุนศิลปะด้านนาฏศิลป์ดนตรีไทย และผู้เรียน มีความเลื่อมใสศรัทธาในตัวครูผู้สอน

สุทัศน์ วิวัฒนประเสริฐ (2527) วิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรกายภาพบำบัด คณะแพทยศาสตร์ศิริราช มหาวิทยาลัยมหิดล โดยใช้แบบจำลองซีพี ศึกษาข้อมูลจากประชากร คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร 5 คน อาจารย์ 13 คน นักศึกษา 63 คน และหัวหน้าผู้รับผิดชอบนักกายภาพบำบัด 20 คน ใช้เครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง 5 ชุด วิเคราะห์ข้อมูลโดยการใช่โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จ SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) เพื่อคำนวณหาค่าสถิติร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่าที วิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และทดสอบระหว่างคู่ด้วยวิธีเชฟเฟ่ ผลการวิจัยสรุปว่า จุดมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นจุดมุ่งหมายระดับทั่วไป ระบุให้ผู้เรียนได้พัฒนาด้านสติปัญญา ความสามารถ ทักษะคิดคำนวณในการประกอบอาชีพ และด้านทักษะความชำนาญในการประกอบอาชีพ โครงสร้างของหลักสูตรเน้นทางด้านทฤษฎีมากกว่าด้านปฏิบัติ ปลายเบื้องต้นด้านอาจารย์ ไม่เหมาะสมเพราะอาจารย์ทำหน้าที่ด้านการวิจัย และบริการทางด้านวิชาการค่อนข้างต่ำ สัดส่วนของอาจารย์ประจำต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานของทบวงมหาวิทยาลัย นอกจากนี้อุปสรรคการเรียนการสอน ตำรา และสถานที่เรียนไม่เพียงพอแก่นักศึกษา แต่สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักศึกษาอยู่ในระดับดี กิจกรรมการเรียนการสอนมีบางอย่างควรปรับปรุงแก้ไข

ผู้สำเร็จการศึกษาเป็นผู้มีความสามารถ มีทัศนคติที่ดี มีคุณธรรมในการประกอบอาชีพ มีทักษะและความชำนาญในการปฏิบัติงาน ตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

สันติ วิศิษฐภาณุ (2528) วิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรโรงเรียนรวมเหล่า พุทธศักราช 2525 โดยใช้แบบจำลองซีป ศึกษาข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ประชากร 1,388 คน คือ อาจารย์โรงเรียนรวมเหล่า 80 คน นักเรียนรวมเหล่า 577 คน นักเรียนทหารตำรวจ 576 คน และอาจารย์โรงเรียนทหารตำรวจ 155 คน ใช้เครื่องมือแบบวิเคราะห์ความสอดคล้องของหลักสูตร และแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง 4 ชุด วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยสรุปว่า นโยบายของโรงเรียนรวมเหล่า วัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้าง และเนื้อหาสาระของหลักสูตรมีความสอดคล้องกัน ยกเว้นนโยบายเพื่อเสริมสร้างควมสามัคคียึดมั่นในสถาบันชาติ คำสั่ง และพระมหากษัตริย์ ไม่ปรากฏชัดเจนในวัตถุประสงค์และเนื้อหาของหลักสูตร แต่ได้มีการปฏิบัติตามนโยบายนี้ชัดเจน ดังปรากฏในการฝึกปฏิบัติประจำวันตลอดเวลาของการเป็นนักเรียนรวมเหล่า อาจารย์โรงเรียนรวมเหล่ามีความเห็นว่า หลักสูตรนี้มีความเหมาะสมทุกด้าน อาจารย์โรงเรียนทหารตำรวจมีความเห็นว่า หลักสูตรโรงเรียนรวมเหล่าสอดคล้องกับหลักสูตรของโรงเรียนทหารตำรวจ นักเรียนทหารตำรวจมีความเห็นว่า การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนรวมเหล่ามีความเหมาะสมแล้ว การประเมินผลวิจัยเบื้องต้นนักเรียนรวมเหล่าเห็นว่า เนื้อหาวิชาในหลักสูตรสามารถเรียนได้อย่างเข้าใจดี เนื้อหามีปริมาณเหมาะสมกับเวลาสอน โรงเรียนทหารตำรวจเห็นว่า เนื้อหาวิชาในหลักสูตรนี้จำเป็นและมีปริมาณพอดีแล้ว แต่การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรโรงเรียนรวมเหล่ามีปัญหาด้าน ห้องเรียนรวม วัสดุอุปกรณ์ และหนังสือค้นคว้าไม่เพียงพอ มีโอกาสให้ห้องสมุดน้อย อาจารย์โรงเรียนรวมเหล่าเห็นว่า การให้บริการด้านเอกสารหลักสูตรและห้องสมุดเหมาะสมแล้ว แต่การให้ความรู้ในภาคนาหลักสูตรไปใช้และด้านวัสดุอุปกรณ์ยังไม่ดีพอ การประเมินกระบวนการจัดการเรียนการสอน นักเรียนรวมเหล่าเห็นว่า การจัดการเรียนการสอนวิธีบรรยายมากกว่าเทคนิควิธีสอนอื่น ๆ นักเรียนทหารตำรวจมีความเห็นว่า การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรโรงเรียนรวมเหล่า และกิจกรรมปฏิบัติได้ผลน้อย ในขณะที่อาจารย์โรงเรียนรวมเหล่าเห็นว่า ความเหมาะสมของการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรโรงเรียนรวมเหล่าได้ผลน้อยเช่นกัน อาจารย์โรงเรียนทหารตำรวจเห็นว่า สมฤทธิ์ผลอยู่ในเกณฑ์ดี นักเรียนรวมเหล่ามีความสามารถติดตาม เนื้อหาวิชาของหลักสูตรโรงเรียนรวมเหล่า พุทธศักราช 2525 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อรุณ วิวัฒน์ประทีป (2527) วิจัย เรื่อง การประเมินหลักสูตรวิชา เอกกตมตรีศึกษา ในวิทยาลัยครู โดยใช้แบบจำลองซีบี ศึกษาข้อมูลจากประชากร คือ อาจารย์วิทยาลัยครู อาจารย์ผู้สอน นักศึกษา บัณฑิตและผู้บังคับบัญชาบัณฑิต พบว่า ความมุ่งหมายของหลักสูตรส่วนใหญ่ มีความเหมาะสม โครงสร้างเนื้อหาสาระเน้นภาคทฤษฎีมากกว่าภาคปฏิบัติ ตมตรีตะวันตกมากกว่าตมตรีไทย จำนวนหน่วยกิตตมตรีปฏิบัติมีน้อยเกินไป เนื้อหาส่วนใหญ่เหมาะสม

ปัจจัยเบื้องต้นสำหรับหลักสูตรยังไม่เหมาะสมเท่าที่ควร อาจารย์ผู้สอนมีวุฒิต่ำกว่าเกณฑ์ สัดส่วนมาตรฐานของทบวงมหาวิทยาลัย จำนวนอาจารย์ไม่เพียงพอ อุปกรณ์การเรียนการสอนยังไม่พร้อมเท่าที่ควร ส่วนนักศึกษาที่มีความเหมาะสมปานกลาง กระบวนการของหลักสูตรยังไม่เหมาะสมเท่าที่ควร นักศึกษาดำเนินการเรียนอยู่ในระดับปานกลาง มีลักษณะเป็นผู้รับช้คำถาม และแสดงความคิดเห็นน้อย กระบวนการเรียนการสอนยังไม่เหมาะสม นักศึกษาได้รับผลสัมฤทธิ์ จากกระบวนการเรียนการสอนด้านทฤษฎีและทักษะที่เล็กน้อย การประเมินผลิตผล พบว่า บัณฑิตวิชา เอกกตมตรีศึกษา มีคุณลัษณ์ดี เป็นไปตามความมุ่งหมายของหลักสูตรค่อนข้างน้อย

ปรัชญานาฏศิลป์ตมตรีศึกษา

ในการศึกษาศึกษาศิลปะวัฒนธรรมด้านนาฏศิลป์ตมตรีนั้น มีหลักการหรือปรัชญา คือ มุ่งให้ผู้สำเร็จการศึกษา มีคุณลักษณะ และบุคลิกภาพเหมาะสมตามแบบของวัฒนธรรมไทย มีความรู้ด้านนาฏศิลป์ตมตรีอย่างเพียงพอ เพื่อให้สามารถพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ มุ่งให้ผู้สำเร็จ การศึกษา เกิดสุนทรียภาพ จินตนาการ รู้สึกรู้ค่าของนาฏศิลป์ตมตรีทุกรูปแบบทั้งไทยและ สากล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักเลือกสรรและพัฒนาศิลปะวัฒนธรรม รวมทั้งเป็นผู้ทำหน้าที่ ในการอนุรักษ์ ฟื้นฟูบำรุง ส่งเสริม ถิ่นทอดและเผยแพร่ศิลปะวัฒนธรรมด้านนาฏศิลป์ตมตรี ให้มีความเจริญรุ่งเรืองต่อไป

หลักสูตรนาฏศิลป์ชั้นสูง ทหารศักราช 2527

จุดหมาย

1. เพื่อให้มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ทางด้านนาฏศิลป์ ตรียางค์ คีตศิลป์ ทั้งไทยและสากล สามารถปฏิบัติงานในด้านกา รเล่นหรือการแสดงตามลำชา วิชา ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. เพื่อให้รัฐศึกษาศาสตร์ศึกษารวมผลงานทางด้านนาฏศิลป์ดนตรี รัชกาลเลือกสรรผลงานที่มีคุณค่าทางศิลปะ เพื่อนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในการประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิตประจำวัน
3. เพื่อให้รัฐศึกษาศาสตร์เล็งสภาพของผู้อื่น มีความสำนึกในความเป็นคนไทย การอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย อนุรักษ์รักษาไว้ซึ่งชาติ คำสั่งนา และพระมหากษัตริย์ และระบบการปกครองของไทย
4. ให้เข้าใจพื้นฐานและปัญหาทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมของท้องถิ่นของประเทศ และของโลกปัจจุบัน สามารถแก้ปัญหาโดยใช้วิจยารณญาณได้อย่างเหมาะสม
5. เพื่อปลูกฝังและสร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรม ความสามัคคี ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต ความขยันหมั่นเพียร ความมานะอดทน ความสำนึกในจรรยาอาชีพ ความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม
6. ให้มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพและตระหนักในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมอันเป็นงานสร้างสรรค์ของมนุษยชาติ 1 มยแพร่และอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชาติ ตลอดจนเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างชาติ
7. เพื่อส่งเสริมให้มีความคิดริเริ่มในงานศิลปะสามารถสร้างผลงานในวิชาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการแสดงออกอย่างอิสระมีกิจนิสัยในการศึกษาค้นคว้าพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ สามารถวางแผนปฏิบัติงานและแก้ปัญหาด้วยหลักวิชา รัชกาลการทำงานเป็นหมู่คณะ ยอมรับคำวิพากษ์วิจารณ์ของผู้อื่นด้วยความเป็นธรรม

หลักการ

1. เป็นหลักสูตรที่ต่อเนื่องจากหลักสูตรนาฏศิลป์ชั้นกลาง สำหรับหลักสูตรนาฏศิลป์ชั้นสูงจะเน้นวิชาศิลปะที่สูงขึ้น และเพิ่มวิชาการศึกษาที่สามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพครูสอนศิลปะ หรือประกอบอาชีพอิสระได้
2. มุ่งฝึกให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ ความรู้ความชำนาญที่สามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือเพื่อหาความรู้เพิ่มเติม หรือเป็นพื้นฐานสำหรับศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไป
3. มุ่งให้ผู้เรียนเข้าใจแสวงหาความรู้ ความจริงอยู่เสมอ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ตระหนักในคุณค่าของ ธรรมชาติ ศิลปะ วัฒนธรรมและงานสร้างสรรค์ของมนุษยชาติ

4. มุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิดสุนทรียภาพ จินตนาการ ทัศนคติของนาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์ คีตศิลป์ทุกรูปแบบ ทั้งไทยและสากล ให้ผู้เรียนรู้จักอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมอันเป็นมรดกของชาติ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

5. เน้นการผสมผสานความรู้ในทางทฤษฎี การปฏิบัติและเจตคติ ในสัดส่วนที่เหมาะสม ที่สามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างดี

6. มุ่งสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชนในการอนุรักษ์ และเผยแพร่ศิลปะอันมีค่าของท้องถิ่นให้จรรโลงสืบไป

โครงสร้างหลักสูตรนาฏศิลป์ชั้นสูง พุทธศักราช 2527

กลุ่มวิชา	โครงสร้างหลักสูตรนาฏศิลป์ชั้นสูง	แบ่งเป็น 4	กลุ่มวิชาดังต่อไปนี้
1.	วิชาพื้นฐาน	จำนวน	20 หน่วยกิต
	1.1 มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	จำนวน	6 หน่วยกิต
	1.2 ภาษา	จำนวน	8 หน่วยกิต
	1.3 วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์	จำนวน	2 หน่วยกิต
	1.4 กิจกรรมสร้างเสริมกิจนิสัย	จำนวน	2 หน่วยกิต
2.	วิชาการศึกษา	จำนวน	20 หน่วยกิต
	2.1 วิชาการศึกษา (บังคับ)	จำนวน	16 หน่วยกิต
	2.2 วิชาการศึกษา (เลือก)	จำนวน	4 หน่วยกิต
3.	วิชาชีพ	จำนวน	42 หน่วยกิต
	3.1 วิชาชีพ (บังคับ)	จำนวน	30 หน่วยกิต
	3.2 วิชาชีพ (เลือก)	จำนวน	12 หน่วยกิต
4.	วิชาเลือกเสรี	ไม่น้อยกว่า	3 หน่วยกิต

เกณฑ์การใช้หลักสูตรนาฏศิลป์ชั้นสูง พุทธศักราช 2527

1. การเรียน

ในปีการศึกษาหนึ่ง ๆ ให้แบ่งภาคเรียนออกเป็น 2 ภาคเรียนปกติและสถานศึกษาอาจเปิดสอนภาคฤดูร้อนได้อีกตามที่เห็นสมควร เวลาเรียนในภาคเรียนปกติ รวมทั้งการล่องด้วยไม่น้อยกว่า 20 สัปดาห์ และภาคเรียนฤดูร้อนประมาณ 5 สัปดาห์ กำหนดการเปิดเรียนและปิดเรียนในแต่ละภาคเรียนและภาคฤดูร้อน ให้เป็นไปตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กำหนดวันเปิดปิดภาคเรียนสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

2. การวัดคาบเวลาเรียน

หลักสูตรนี้ต้องใช้เวลาเรียนไม่น้อยกว่า 2 ปี หรือ 4 ภาคเรียน ปกติสถานศึกษาต้องเปิดทำการสอนอย่างน้อยสัปดาห์ละ 5 วัน และอาจเปิดสอนในวันเสาร์หรือวันอาทิตย์ได้อีก 1 วัน เวลาเรียนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติประมาณสัปดาห์ละ 33-35 คาบ โดยถือ 1 คาบเท่ากับ 50 นาที นอกจากนี้ต้องให้นักศึกษาได้มีเวลาศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองอีกด้วย

3. หน่วยกิต

รายวิชาที่จัดไว้ในหลักสูตรมีทั้งวิชาที่เป็นภาคทฤษฎีล้วน วิชาที่เป็นภาคปฏิบัติล้วน และวิชาที่มีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติรวมกัน การกำหนดหน่วยกิตของรายวิชาต่าง ๆ ให้ถือเกณฑ์ดังนี้

3.1 เวลาเรียนทฤษฎี 1 คาบเรียนต่อสัปดาห์ต่อภาคเรียน เท่ากับ 1 หน่วยกิต

3.2 เวลาปฏิบัติในห้องเรียน ห้องทดลองหรือห้องปฏิบัติการ 2 คาบ เรียนต่อสัปดาห์ต่อภาคเรียน เท่ากับ 1 หน่วยกิต

3.3 สำหรับภาคฤดูร้อน ซึ่งมีเวลาเรียนประมาณ 5 สัปดาห์ เวลาเรียนต่อสัปดาห์ของวิชาที่เปิดสอนจะต้องเป็น 4 เท่าของเวลาในภาคปฏิบัติ

3.4 หน่วยกิตรวม ตลอดหลักสูตร ต้องไม่ต่ำกว่า 85 หน่วยกิต และไม่เกิน 95 หน่วยกิต

4. การแบ่งรายวิชา/เนื้อหาวิชา

ในการจัดรายวิชาต่าง ๆ ควรแบ่งรายวิชา หน่วยเรียนและบทเรียนโดยมุ่งคำนึงถึงพฤติกรรมทั้งด้านความรู้ ความสามารถด้านสติปัญญา ทักษะปฏิบัติการ คุณลักษณะที่จำเป็นทั้งในด้านเจตคติหรือทัศนคติ นอกจากศึกษารายวิชาแล้ว นักศึกษาควรฝึกงานเสริมประสบการณ์ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างแท้จริง

5. วิชาบังคับและวิชาเลือก

นักศึกษาจะต้องเรียนวิชาบังคับและวิชาเลือก ตามที่กำหนดไว้ในโครงสร้างของหลักสูตรของแต่ละสาขา

6. การประเมินผลการเรียน

การประเมินผลการเรียนให้ เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรนาฏศิลป์ชั้นสูง พุทธศักราช 2527

7. เกณฑ์การจบหลักสูตร

ผู้สำเร็จการศึกษาจะต้อง

- 7.1 ศึกษารายวิชาครบถ้วนตามโครงสร้างของหลักสูตร
- 7.2 ได้หน่วยกิตของวิชาบังคับทั้งหมด
- 7.3 สอนได้หน่วยกิตรวมทั้งสิ้นไม่น้อยกว่า 95 หน่วยกิต
- 7.4 ได้ค่าระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมตลอดหลักสูตรไม่ต่ำกว่า 2.00
- 7.5 ต้องเข้าร่วมในชมรมอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ชมรมตลอดหลักสูตร

8. การแก้ไขเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

ให้ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ มีอำนาจในการสั่งยกเลิก เพิ่มเติมและเปลี่ยนแปลง รายวิชา และเนื้อหารายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรนามุศลินทร์ชั้นสูง พุทธศักราช 2527

รายวิชาตามโครงสร้างหลักสูตรนามุศลินทร์ชั้นสูง พุทธศักราช 2527

1. <u>กลุ่มวิชาพื้นฐาน</u>	จำนวน	20	หน่วยกิต
ต้องเรียนให้ครบทั้ง 4 หมวดวิชา ดังต่อไปนี้			
1.1 หมวดวิชาสามัญค่าสัตรีและสังคมค่าสัตรี	จำนวน	6	หน่วยกิต
พม 1001 การเขียนรายงานและการใช้ห้องสมุด		2	หน่วยกิต
พม 1004 มนุษยสัมพันธ์		2	หน่วยกิต
พล 1004 สังคมและวัฒนธรรมไทย		2	หน่วยกิต
1.2 หมวดวิชาภาษา	จำนวน	8	หน่วยกิต
พท 1001 ภาษาไทย 1 (การใช้ภาษา)		2	หน่วยกิต
พท 1002 ภาษาไทย 2 (วรรณคดีไทย 1)		2	หน่วยกิต
พท 1003 ภาษาไทย 3 (วรรณคดีไทย 2)		2	หน่วยกิต
พท 2001 ภาษาอังกฤษ 1		2	หน่วยกิต
1.3 หมวดวิชาคณิตค่าสัตรีและวิทยาศาสตร์	จำนวน	4	หน่วยกิต
พค 1001 คณิตค่าสัตรีทั่วไป		2	หน่วยกิต
พว 1002 มนุษย์กับวิทยาศาสตร์กายภาพ		2	หน่วยกิต
1.4 หมวดวิชากิจกรรมสร้างเสริมกิจนิสัย	จำนวน	2	หน่วยกิต
พท 1101 ผู้นำนันทนาการ		1	หน่วยกิต
พท 1102 พลศึกษา		1	หน่วยกิต

2.	<u>กลุ่มวิชาการศึกษา</u>	จำนวน	20	หน่วยกิต
	2.1 วิชาการศึกษา (บังคับ)	จำนวน	16	หน่วยกิต
	กค 1102 จิตวิทยาการศึกษา		2	หน่วยกิต
	กค 1103 พื้นฐานการศึกษา		2	หน่วยกิต
	กค 1104 หลักสูตรและวิธีการสอน		2	หน่วยกิต
	กค 1105 การวัดผลการศึกษา		2	หน่วยกิต
	กค 1106 โลกทัศน์ศึกษาเบื้องต้น		2	หน่วยกิต
	กค 1107 วิธีสอนวิชาเฉพาะ		2	หน่วยกิต
	กค 1201 การฝึกสอน		4	หน่วยกิต
	2.2 วิชาการศึกษา (เลือก) ให้เลือกจากรายวิชาต่อไปนี้	จำนวน	4	หน่วยกิต
	กค 2001 ตนตรีและนาฏศิลป์ระดับประถมศึกษา		2	หน่วยกิต
	กค 2002 ตนตรีและนาฏศิลป์ระดับมัธยมศึกษา		2	หน่วยกิต
	กค 2003 กฎหมายและระเบียบวิธีปฏิบัติราชการสำหรับครู		2	หน่วยกิต
	กค 2004 การศึกษานอกกระบวน		2	หน่วยกิต
	กค 2005 โครงการสุขภาพในโรงเรียน		2	หน่วยกิต
	กค 2006 จิตวิทยาพัฒนาการ		2	หน่วยกิต
	กค 2007 จิตวิทยาวัยรุ่น		2	หน่วยกิต
	กค 2008 ลัชวิทยาจิต		2	หน่วยกิต
3.	<u>กลุ่มวิชาชีพ</u>	จำนวน	42	หน่วยกิต
	3.1 วิชาชีพ (บังคับ) เฉพาะสาขา		30	หน่วยกิต
	ให้เรียนจากรายวิชาที่กำหนดไว้ในกลุ่มวิชาชีพบังคับของแต่ละสาขา			
	3.2 วิชาชีพ (เลือก)	จำนวน	12	หน่วยกิต
	ให้เลือกจากรายวิชาที่กำหนดไว้ในกลุ่มวิชาชีพเลือก			
4.	<u>กลุ่มวิชาเลือกเสรี</u>	ไม่น้อยกว่า	3	หน่วยกิต
	ให้เลือกรายวิชาในกลุ่มใด ๆ ได้โดยได้รับความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษา			